

SLOVENC

V DESETLETJU

1918—1928

ZBORNİK RAZPRAV
IZ KULTURNE, GOSPODARSKE
IN POLITIČNE ZGODOVINE

UREDIL
DR JOSIP MAL

LJUBLJANA 1928

IZDALA IN ZALOŽILA »LEONOVA DRUŽBA«
V LJUBLJANI

KAZALO.

Korotanec: Naša Koroška	I
ChronistaSonstiacus: Slovenci v Italiji	62
Dr. p. HugonBren: Slovenci v inozemstvu	117
Dr. Jos. Jerič: Narodni svet	144
Dr. Janko Brejc: Od prevrata do ustave	160
Dr. Mat. Slavič: Državni prevrat v Mariborski oblasti	215
Vikt. Andrejka: Razvoj vojaštva in vaj. dogodki od prevrata do danes	269
Dr. Jos. Hohnjec: O ustavi naše države	295
Dr. Marko Natlačen: Oblastne samouprave v Sloveniji	339
Dr. Melita Pivec: Programi političnih strank in statistika volitev	357
Dr. Lovro Bogataj: Uprava v Sloveniji od prevrata do ustave	373
Dr. Milan Škerlj: Pravosodje v Sloveniji po zedinjenju	388
Viktor Steska: Cerkvene zadeve	423
Dr. Ant. Breclj: Zgodbe našega zdravstva in javnega skrbstva	437
Filip Uratnik: Socialno, skrbstvo in socialna zakonodaja	461
Janko Jovan: Glavne produktivne sile v gospodarstvu Slovenije	483
Ant. Kralj: Iz zgodovine slovenskega združništva	537
Dr. Iv. Slokar: Valutne razmere, devizna politika in bankarstvo	552
Jos. Mosetizh: Povojna davčna zakonodaja in gospodarstvo v Sloveniji	574
Alojzij Pregelj: Naše železnice	597
Dr. Štef. Skubic: Javna dela	613
Iv. Rozman: Pošta, brzojav in telefon	625
Dr. Fr. Lukman: Slovenska znanstvena literatura	633
France Koblar: Slovenska književnost v zadnjih desetih letih	642
Dr. Kajetan Gantar: Naše politično časopisje	659
France Koblar: Narodno gledališče	675
M. Marolt: Likovna umetnost pri Slovencih od I. 1918. do I. 1928	681
Dr. St. Vurnik: Slovensko glasbeno življenje izza prevrata	686
Narte Velikonja: Razvoj šolske uprave	691
Fran Erjavec: Naše društveno življenje	744
Dr. Melita Pivec: Kronološki pregled glavnih dogodkov	758

Polkovnik Viktor Andrejka:

RAZVOJ VOJAŠTVA IN VOJAŠKI DOGODKI OD PREVRATA DO DANES.

Namen tega kratkega orisa ni, da popiše celo zgodovino vojaštva, njega organizacijo in boje od prevrata do danes, marveč da poda slovenski javnosti kratek pregled dosedanjega razvoja vojaštva na slovenskem ozemlju.

V ta namen je treba celo snov razdeliti na dva dela:

1. od prevrata do velike koroške ofenzive maja 1919, ko je bilo vojaštvo sprva docela, pozneje pa deloma podrejeno Narodni vladi odnosno Deželni vladi za Slovenijo in je imela odločilno besedo glede uporabe vojaštva tudi v zunanjepolitičnih stvareh;
2. od velike koroške ofenzive do danes. Od tedaj se je naše vojaštvo podredilo v vsakem pogledu vojnemu ministrstvu, ki je smotreno izvršilo njegovo pravilno reorganizacijo v okvirju edinstvenega vojnega ustroja.

1. Od prevrata do koroške ofenzive meseca maja 1919.

Razpad avstro-ogrske monarhije je našel Slovenijo glede vojaške organizacije povsem nepripravljeno. V glavnih mestih: Ljubljani, Celju in Mariboru so bili nastanjeni avstrijski vojaški oddelki najrazličnejših narodnosti. Domači polki števil. 17, 87, 97, 2. gorski strelski in 26. strelski polk so bili večinoma na italijanski fronti, kader 17. polka v Tolmezzu, kader 2. gorskega strelskega polka pa v Ennsu na Zgor. Avstrijskem, tako da so bili slovenski vojaki ob prevratu po večini izven mej slovenskega ozemlja. Slovenski oficirji so bili razkropljeni po raznih frontah in polkih avstro-ogrske vojske. Kake tesnejše zveze ali sporazuma med slovenskimi oficirji in politiki, kakor n. pr. na Češkem, pri nas radi neke neopravičene nezaupljivosti do aktivnih narodnih oficirjev žal ni bilo.

Dne 31. oktobra je predsedništvo Narodnega veča v Zagrebu kot vrhovna oblast države S. H. S. na predlog Narodnega sveta za Slovenijo imenovalo Narodno vladu S. H. S. v Ljubljani pod predsedstvom Josipa Pogačnika; v tej vladi je bil tudi oddelek za narodno hrambo pod načelstvom dr. Lovra Pogačnika.

Narodna vlada je pa takoj prve dni prišla do spoznanja, da brez sodelovanja aktivnih slovenskih častnikov ne bo šlo, ako hoče vsaj za silo vzdržati obrambo slovenskih meja na zunaj in red na znotraj. Vrh tega je uvidela nevarnost, da bi avstro-ogrska vojska na svojem umiku iz italijanske fronte preplavila Slovenijo. Po pravici se je zbal nedoglednih posledic, ki bi utegnile nastati, ko bi ne mogla s krepko združitvijo vseh narodnih sil obvladati desorganiziranih krdel razpadajoče velesile.

Zato je takoj brzojavno pozvala vse znane ji narodne aktivne častnike odkoderkoli v Ljubljano. Tudi rezervni oficirji, kolikor jih je bilo na slovenskem ozemlju, so se ji stavili takoj na razpolago. Že dne 31. okt. je dospel v Ljubljano generalštabni podpolkovnik Milan Ulmanskv in prevzel vodstvo vojaških operacij v Sloveniji. Nekaj dni za njim so prispeli še drugi generalštabni oficirji in ostali aktivni častniki v Ljubljano. S pomočjo teh se je osnovalo »poveljstvo II. vojnega okrožja«, kateremu je načeloval bivši avstrijski pod-maršal Ištvanovič; njemu dodeljen načelnik generalnega štaba podpolkovnik Ulmanskv je dejansko vodil vse važne vojaške zadeve.

Narodna vlada za Slovenijo je v svojem prvem razglasu med drugim odredila, da ostanejo vsa vojaška in civilna oblastva v veljavi, dokler vlada drugače ne ukrene. Poživljala pa je v njem po svojem predsedniku Josipu Pogačniku vojake: »Bodite na službo domovini, gre za vaš lastni dom.«¹

¹ Uradni list števil. 1 od 4. Novembra 1918

Obramba pred invazijo avstro-ogrške vojske v Sloveniji.

Poveljstvu II. vojnega okrožja je bila poverjena predvsem naloga, da prepreči razpršenje in plenjenje umikajoče se avstro-ogrške armade po slovenskem ozemlju in da ukrene vse, da se kolikor moč zavarujejo meje tega ozemlja.

V tem pravcu so se začele takoj prve dni organizirati tako zvane narodne straže. V vse večje kraje na bivšem Kranjskem noter do Postojne in Vipave so bili odposlani častniki, po večini rezervni, da sestavijo iz zanesljivih domačih ljudi oborožene vojaške oddelke. Naloga teh narodnih straž je bila, da se vzdrži red in mir v dotičnem okraju, in da se razoroži vračajoče se avstrijsko vojaštvo, zlasti posamezna krdela, »ki niso bila več uvrščena v formacije, in posamezni vojaki, ki naj se čim hitreje spravijo naprej.

V ta namen je odredilo poverjenišstvo za promet, da se ustavi ves redni zasebni in tovorni promet, obenem pa pozvalo železniško osebje, da napne v dneh težke preizkušnje vse moči za to, da se vzdrži promet za prevoz tujega vojaštva. Ta prevoz je trajal od 5. do 15. novembra; toliko časa in še štiri dni čez, torej od 19. nov., je bil reden promet ustavljen.

Poveljstvo II. vojnega okrožja je tudi izdalo povelje za prehrano vračajočih se vojaških kolon. Oddelkom, ki so imeli še kaj živeža s seboj, se je moralo od tega toliko pustiti, da so se mogli prehraniti, dokler so hodili po našem ozemlju, največ za deset dni. Postaje za preskrbo so se osnovale ob cestah: Ajdovščina—Idrija—Poljane—Škofja Loka—Kamnik—Vransko—Celje in Št. Vid—Kranj, nadalje ob železniški progi: Nabrežina—Divača—Št. Peter—Logatec—Brezovica—Ljubljana—Zalog—Zidani most—Pragersko—Maribor. Pri tem se je vsakemu oddelku vračajoče se vojske zapovedalo, da zapusti čim prej meje Slovenije.

Za neorganizirane trume in krdela je veljalo, da se vsi vojaki, ki se vračajo v Primorje, Dalmacijo, Hercegovino in južno Bosno, napotijo v Trst, tako tudi italijanski ujetniki; vsi vojaki iz Hrvaške in severne Bosne v Zidani most, vsi avstrijski Nemci, Madjari, Poljaki in Ukrajinci na Pragersko, vsi Slovenci pa domov z navodilom, da se javijo narodni obrani. Poglavitne proge, po katerih se je vršil ta promet, so bile: cesta: Gorica—Ajdovščina—Col—Idrija—Poljane—Škofja Loka—Smlednik—Kamnik—Vransko—Celje—Pragersko; cesta preko Jesenic in Ljubelja v Celovec; za naše državljane pa vse ceste do Logatca preko Stare šrange pri Brezovici—Dobrova—Št. Vida—Jezice—Domžal—Trojan—Vransko in Celja. — Na vsak način je veljalo preprečiti, da bi se vračala vojska po katerikoli cesti skozi Ljubljano.

To so ibila v kratkem povelja, katere je izdal podpolkovnik Ulmanskv. Oddelki avstro-ogrške vojske, ki so se vračali po železnici, so se odpravili v vagone na vseh postajah od Divače do Brezovice. Tudi tu se je skušalo odvracati vojaštvo od neposrednega prihoda v Ljubljano.

Na prošnjo naših vojaških oblasti je prevzela neka češka brigada, ki je prispela že 1. novembra iz Ajdovščine v Razdrto, varstveno službo na železniški progi od Št. Petra na Krasu do Logatca. Ustanovila so se kolodvorska poveljstva v Št. Petru, Postojni, Rakeku, Logatcu, Brezovici in Zalogu. Tako se je odpravilo vračajoče se vojaštvo v postajah pred Ljubljano, ki je bila s tem obvarovana vojaške poplave. Le konjenica, artiljerija in tren so se pustili do Ljubljane, a so morali pustiti tu konje in topove, nakar so bili po železnici odpravljeni v domovino. Tako je ostalo ogromno konj in mnogo topov na naši zemlji. Od pehote so se skozi Ljubljano pustili večinoma le slovanski oddelki ali pa tudi večji oddelki neslovanskih narodnosti, ako so bili še pod poveljstvom višjih oficirjev.

Že 2. novembra so začeli prihajati vojaški transporti skozi Ljubljano, torej prej ko se je vršila tako zvana »odločilna« historična bitka in italijanska »zmaga« pri Vittorio Venetu, zmaga nad armado, ki se je sama razhajala in niti mislila ni na kak resen odpor.

V Ljubljani so prevzeli varstvo železnice in del garnizijske službe srbski vojaki — bivši avstro-ogrski ujetniki —, dohajajoči iz različnih avstrijskih taborišč, največ iz Salzburga. Njim, ki jih je na hitro roko

organiziral podpolkovnik Švabič, gre posebno priznanje in zahvala, da so kot pravi disciplinirani vojniki ostali pri Slovencih ter jim priskočili na pomoč, čeprav bi po tolikih letih ujetniškega trpljenja z veliko večjo pravico odšli v rodne kraje, kakor je to storila večina slovenskih vojakov. Baš v tem je pokazal srbski narod svoje nenadkriljive vojaške vrline.

Neumornemu delu generalštabnega podpolkovnika Milana Ulmanskega se je naposled vendar posrečilo, da je brezhibno izvršil ogromno nalogo, rešiti Slovenijo invazije tujega vojaštva. Izrabil je na ženijalen način več ko skromna sredstva, ki so se mu nudila; njegovim pravočasnim, premišljenim, jasnim in hitrim poveljem se je zahvaliti, da niso (bili poplavljeni in morda celo oplenjeni od nedisciplinirane soldateske Ljubljana in drugi naši kraji. Treba je, da se v času, ki prehitro pozablja na zasluge nesebičnih javnih delavcev, to dvakrat podčrta. Kako težka je bila ta naloga, je razvideti iz tega, da je od 29. oktobra do 10. novembra 1918 prešlo 400.000 vojakov in 50.000 konj skozi slovensko ozemlje brez zlih posledic.

Omeniti pa je treba naposled z največjim priznanjem naše vrle železničanje, ki so se postavili v službo nove države in nesebično izpolnjevali svojo težko in odgovorno službo pri prevozu vojaštva in ujetnikov. Brez njihove požrtvovalnosti bi se prevoz razpadajoče avstro-ogrske armade, ta prvovrstni dokaz organizacijske sile mlade slovenske državne tvorbe, nikdar ne bil tako sijajno izvedel, kakor se je.

Na Štajerskem, ki je bila bolj oddaljena od Hal. fronte, so bile razmere drugačne. Tam je bila največja nevarnost v tem, da ne bi Nemci proglasili Maribora in okolice za Avstriji pripadajoče ozemlje. Prehitel jih je naš rojak, tedanji aktivni major Rudolf Maister, ki mu gre zasluga, da nam je politično in vojaško osvojil Maribor, čin, čigar velikanski pomen za obstoj združene Slovenije še danes ni zadosti ocenjen. Na lastno zahtevo je bil od revolucionarnega Narodnega sveta imenovan za generala, da v tem pridobi na moči in veljavi tudi pred civilnim prebivalstvom. Danes lahko povemo, da je bil general Maister kot avstrijski stotnik že pred vojno zaznamovan za Avstriji absolutnega sovražnega oficirja, med vojsko pa je bil vedno pod strogim nadzorstvom nemško čutečih oficirjev.

Prevrat se je izvršil v Mariboru 1. novembra s 15 slovenskimi oficirji in 87 vojaki, proti trikratni premoči nemškega, toda neorganiziranega vojaštva.

Takoj po prevratu je Maister ustanovil »Štajersko obmejno poveljstvo«, katero je obsegalo celo bivšo Štajersko južno od raztočja Drave in Mure, vštevši Radgono. Z jasnim pogledom je Maister uvidel, da se bo naša severna meja dala držati samo z vojaško silo. Zato je izdal že 9. novembra oklic za poziv letnikov 1879 do 1900, ki so se morali javiti 18. novembra v Celju: v vojašnici 87. polka vsi, ki so doma iz okrajnih glavarstev Celje, Brežice, Konjice, Slov. gradec; v Mariboru: v vojašnici 26. strelskega polka vsi, ki so doma iz okrajnih glavarstev Maribor, Radgona, Ljutomer in Ptuj.

Iz došlih pešcev se je formiral 21. novembra v Mariboru mariborski pešpolk, v Celju celjski pešpolk, iz ostalih vpoklicancev pa so se po strokah (konjenica, artiljerija, inženjerija, saniteta, intendantca itd.) osnovali ustrezni vojaški oddelki v Mariboru in Celju.

Maistrovi pozivi so dosegli popoln uspeh: v kratkem je razpolagal s stotinami oficirjev in 4000 vojakov, kateri so bili uvrščeni v pehotne polke, eskadrone, baterije, in poslani na našo severno mejo, da jo branijo od Dravograda preko Špilja do Radgone.

23. novembra je bila v Mariboru razorožena nemška »Schutzwehr«, v spomin na ta dan praznuje sedanji 45. polk svojo slavo. Dne 25. novembra se je začela zasedba mej pri Špilju, dne 1. dec. pa je bila izvršena zasedba na celi črti Velikovec—Dravograd—Špilje—Radgona.

Organiziranje narodne slovenske vojske.

Ko so transporti oddelkov umikajoče se avstro-ogrske armade ponehali, pričelo se je takoj organizirati slovensko vojaštvo. Poverjenik za narodno obrambo dr. Lovro Pogačnik je 8. novembra izdal naredbo, ki je navajala, da se bodo domači polki in kadri demobilizirali takoj, ko bo to mogoče. Za

sedaj pa da se poživljajo »z ozirom na veliko nevarnost, v kateri je še domovina, vsi vojaki od 18 do 40 let, da se nemudoma zglase pri svojih slovenskih kadrih v Ljubljani, Borovljah, Celju in Mariboru. Nad 40letne vojake treba od vojaške Službe odpustiti. Dosedanje oprostitev veljajo do preklica«. Poziv se je končal z besedami: »Vojaki, vzdržite le še kratek čas v prid svoje domovine, ko ste se nad štiri leta borili za tuje.«² Za tedanje razmere na Kranjskem pa je značilno, da je dr. Pogačnikov poziv našel le zelo rahel odziv.

Dne 13. novembra se je izdala na vse slovenske polke (17., 87., 97., strelski 26., gorski strelski 2., lovski bataljon 7) odredba, da je podlaga bodoče organizacije narodne armade dosedanja razdelitev naših krajev v vojaške dopolnilne okraje. V vsakem dopolnilnem poveljstvu se postavi en polk, ki se deli v sto trnje ah čete; vsaka četa ima 3 do 4 častnike in približno 100 vojakov. V tem povelju je poudarjal komandant II. vojnega okrožja, da je poglobitno, da moštvo ve, da gre sedaj samo za njegovo lastno stvar, za njegovo domovino in obstoj in da mu je poverjena dobrobit naroda. Častnikom se nalaga, da kolikor moč učvrste disciplino na temelju dobrega in iskrenega sporazuma z vojaki.

To poudarjanje discipline je bilo jako potrebno, ker jo je bilo preklicano malo, zlasti na Kranjskem; saj je tu skoraj vsak bivši vojak mislil, da je vojske in vojaštva konec. Ta miselnost je bila tako močna, da je bivše vojake dovedla do nasprotstva in celo do sovražnosti ne samo napram staremu vojaškemu režimu, ampak napram vsaki vojaški organizaciji sploh. Vsakemu so še znani izgredi vojakov z rdečimi kokardami, ki se niso hoteli sprijazniti z mislijo, da bi morali braniti naše zapadne in severne meje. Radi tega je bilo tudi potrebno, da se je 5. novembra ustanovilo vojaško sodišče v Ljubljani, ki je postopalo po določbah vojno kazenskega zakona.

Vrnitev slovenskih polkov v domovino.

Meseca novembra so se vračali slovenski vojaki v domovino. Večina jih je šlo vzlic vsem pozivom naravnost domov, le nekaj sto vojakov je radevolje, uvidevajoč potrebo, ostalo pod orožjem in na službo domovini.

Med prve oddelke, ki so kompaktno prišli v Slovenijo, spada kaderski bataljon 17. polka, ki je bil ob prevratu na potu iz Tolmezza v Feldbach in se je nahajal 4. novembra med Trbižem in Pontabljem v Kanalski dolini, kjer je prevzel poveljstvo nad bataljonom stotnik Knific. Ta je prišel z bataljonom (okolo 15 oficirjev in 400 mož) 10. novembra v Ljubljano in se stavil Narodni vladi na razpolago. Ostalo je v bataljonu okrog 250 vojakov, s katerimi se je vršila varstvena stražna služba v Ljubljani, zlasti na glavnem kolodvoru, a tudi v Dravljah in v Zalogu.

Zanimivi so dogodki pri gorskem strelskem polku št. 2, katere mi je opisal pokojni major Orehek, ki je služil pri tem polku. Polk je bil mes. oktobra 1918 za rezervo v Codroipu v Italiji. Že takrat je bilo moštvo slabo prehranjeno, njega obleka v slabem stanju, disciplina zrahljana. Tega niso povzročili toliko zadnji težki boji na Piavi, kakor posamezni pripadniki polka, ki so, prišedši iz ruskega ujetništva, vneto agitirali za Jugoslavijo. Splošen upor polka se je pričel že 24. oktobra v polkovni kantini, katero so bili ob osmi uri zaprli. Moštvo pa je s silo vdrlo v to kantino, potem v vojaški dom 44. strelske divizije in nato v častniško obednico in ondi vse upostošilo. Vinjeni vojaki so začeli po cesti streljati; alarmirana sta bila 2. in 21. strelski polk, ki sta mesto obkolila in uporno vojaštvo aretirala. 200 vojakov je bilo odgnanih v zapore v Videm. Polk bi bil moral dne 25. oktobra v postojanke; radi označenih izgredov pa se je odhod odgodil. Dne 28. oktobra je naposled odkorakal na fronto; tu pa je že srečal posamezne težke baterije; tovarne avtomobile in dele polkov, katerih pripadniki so bili po večini Čehi, ki so izjavili, da je za nje vojska končana in da gredo domov. Tedaj se je ustavil ves strelski polk št. 2 in ni hotel naprej. Ko je polkovnik videl, da nič ne zaleže, se je udal in odkorakal s polkom v Gorico.

²Uradni list št. 4 od 9. nov. 1918.

Dne 31. oktobra je bil polk že v Gradiški, 1. novembra v Gorici, kjer se je moštvo nastanilo v vojašnici na Travniku, tren pa je zasedel artiljerijsko vojašnico.

Dne 2. novembra se je zbral celi polk na vežbališču pri južnem kolodvoru. Vsi častniki in moštvo tuje narodnosti so tam izstopili in se podali v domovino. Slovenci so pa na iniciativo pokrajinskega Narodnega sveta v Gorici prisegli zvestobo Narodni vladi v Ljubljani. Pričelo se je slovensko uradovanje; polk se je prekrstil v »jugoslovanski gorski strelski polk št. 2«.

Dne 5. novembra pa so že dospeli v Gorico prvi oddelki italijanske vojske, nekaj konjenice in nekaj vojakov v avtomobilih, na katerih so bile pritrjene bele zastavice. Šele dne 7. novembra je prispel večji oddelek italijanske pehote. Pričela so se pogajanja z Italijani, ki so končalas tem, da je moral polk dne 7. novembra do 12. ure zapustiti Gorico. Odkorakal je proti Ajdovščini in hotel nadaljevati pot čez Col—Kalce—Logatec, toda cesta je bila zasedena z artiljerijo. Zato jo je mahnil čez Lokavec, na Črni vrh, Idrijo, Žiri in Škofjokoloko v Ljubljano, kamor je došel dne 11. novembra dopoldne, toda le še z neznatnimi ostanki (kakih 70 mož) vse drugo moštvo se je med potjo poizgubilo in razkropilo na svoje domove. V Ljubljani so se ostanki polka združili z delom nadomestnega bataljona, ki je prispel okoli 5. novembra iz Ennsa.

17. pešpolk, ki se je bojeval na Tirolski fronti, je padel po italijanski zahrbtnosti po prevratu, ko se je hotel vrniti domov, v celoti v italijansko ujetništvo, iz katerega so se vojaki šele pozno povrnili v domovino. Mnogo jih je pomrlo vsled italijanske nebrižnosti po taboriščih in bolnišnicah;

97. polk, ki je bil na romunski fronti, je prišel prepozno v svojo primorsko domovino, ko je bila že po tuji velevlasti zasedena.

Organizacija slovenske narodne vojske je vsled zrahljane discipline in vedno rastoče komunistične propagande le počasi napredovala. Tako so se morali slovenski aktivni oficirji boriti za vse delo in trud še z očito nevhvaležnostjo v lastni domovini. Vzgojeni v strogem izpolnjevanju vojaških dolžnosti in v vojaški disciplini so vendar vztrajali v težkih razmerah in storili vse, kar se je dalo pač napraviti. Niso pa bili pri tem deležni nikake podpore od strani političnih krogov; nasprotno, ti krogi jih niso prav nič podpirali in so mirno dopuščali, da so se aktivni slovenski oficirji dan na dan napadali po časopisju. Da ni to povzdignilo avtoritete oficirjev na zunaj in njih veselja do dela in da se je s takim početjem še bolj zrahljala disciplina pri moštvu, je jasno. Časopisje, vsaj kolikor je bilo narodno, bi bilo moralo takrat, ako bi pojmovalo položaj in svojo nalogo, naše oficirje braniti in navduševati, ne pa jih neopravičeno odtujevati (lastnemu narodu).

Na Štajerskem je bilo v tem oziru bolje; tam se je za svoje oficirje odločno zavzel general Maister sam, jih branil in bodril in se jim pri vsakem uspehu javno zahvaljeval za njih požrtvovalnost.

Osnovanje vojaških edinic slovenske narodne vojske.

Razven ravnokar omenjenih težkoč v preosnovi slovenske narodne vojske, pojavile so se tudi zunanje težkoče na naši severni meji, posebno na Koroškem.

Radi tega je bilo treba hitro formirati s pomočjo prostovoljcev vojaške edinice. Tako so se postavili: Ljubljanski polk iz bivšega 17. polka, 7. in 20. lovskega bataljona v Ljubljani; Slovenski planinski polk. iz bivšega 2. gorskega strelskega polka v Ljubljani; Celjski polk iz bivšega 87. polka v Celju; Mariborski polk iz bivšega 47. polka in 26. strelskega polka v Mariboru; Tržaški polk iz bivšega 97. polka in 5. strelskega polka v Novem mestu.

Konjenica se je ustanovila s tem, da se je v Mariboru postavil švadron dragonskega polka št. 5. Topničarji so se dodelili topničarskim poveljstvom v Ljubljani, Celju ali Mariboru, kjer so se postavile različne topovske ali havbične baterije.

Stotnija letalcev se je postavila v Ljubljani, stotnija saperjev v Ptuj, celo brzojavni bataljon se je osnoval v Ljubljani.

Dopolnilna poveljstva so se ustanovila v Ljubljani, Celju in Mariboru, pozneje za Koroško tudi v Borovljah.

Dalje so se uredila tudi poveljstva pri II. vojnem okrožju, in sicer tako, da je general Maister poveljeval kot posebno »Štajersko obmejno poveljstvo S. H. S. v Mariboru« vsem edinicam od ogrsko-hrvatsko-štajerske meje do črte Pliberk—Travnik kota 1637 in proti jugu do južne meje okrajnih glavarstev Ptuj, Maribor in Slovenjgradec. Koroškemu obmejnemu poveljstvu za zapadno Koroško je poveljeval major Lavrič; njegovo območje je obsegalo od naših čet zasedene dele Koroške razen Velikovškega okraja. Slovenski planinski polk v Ljubljani in Celjski polk v Celju so bili neposredno podrejeni poveljstvu II. vojnega okrožja.

Vsak polk bi moral postaviti enega do tri bataljone, vsak bataljon tri čete in eno četo težkih strojnic (6—8), po možnosti naj bi se sestavil četrti vod vsake čete iz štirih lahkih strojnic.

Medtem je centralna vlada v Belgradu dovolila, da se srbski vojaki, ki so prišli iz avstro-ogrskega ujetništva, še nadalje uporabljajo pri vojaški edinici na našem ozemlju. Na ta način se je osnoval 26 polk in en švadron konjenice pod poveljstvom podpolkovnika Švabiča.

Ker so se slovenski vojaški obvezniki zelo pičlo odzivali bolj moralnim ko imperativnim pozivom Narodne vlade, se je vojaštvo sprva dopolnjevalo pretežno iz prostovoljcev. Ko pa je postalo vedno bolj očito, da preti resna nevarnost naši severni meji, šele tedaj je Narodna vlada v Ljubljani, kakor v Zagrebu, pozvala pod orožje letnike 1895 do 1899, ki so se morali do 20. novembra javiti pri svojih edinicah.

Tako je bila itak rahla organizacija »narodne slovenske vojske« šele v povojih, ko so se pričeli boji na Koroškem in na štajerski meji. Treba je bilo brzo odposlati na pol organizirane edinice, ki jim je nedostajalo tehničnega izvežbanja in vojaške discipline, na ogrožene meje, kar ni moglo roditi dobrega sadu.

Položaj na meji proti Italiji.

Premirje med Avstro-Ogrsko in Italijo je bilo sklenjeno dne 4. novembra 1918. Po »tem premirju je morala avstro-ogrsko vojska izprazniti ozemlje zapadno od črte Rateče—Ponca—Triglav in od razvodja vzhodno od Podbrda—Cerkna—Idrije—Logatca—Snežnika do Sušaka. Ta črta, ki jo je bila priznala antanta Italiji v Londonskem paktu, je tvorila do Rapallske pogodbe demarkacijsko linijo; bila je torej že kar od početka nedotakljiva in nespremenljiva, kar je moralo spoštovati tudi vojaštvo.

Italijanske čete so prišle dne 9. novembra na Sočo in šele dne 19. novembra na demarkacijsko linijo. Pri tej priliki je prekoračilo italijansko vojaštvo črto pri Logatcu in prodrlo do Vrhnike, kar je izzvalo v Ljubljani veliko razburjenje in bojazen, da bi italijanska vojska mogla zasesti tudi Ljubljano. Podpolkovnik Švabič kot komandant srbskih čet je odposlal komandantu italijanske brigade v Logatcu noto, v kateri navaja, da so dobile srbske čete nalog, zasesti bivšo Kranjsko do demarkacijske črte in da se bo vsako prekoračenje te črte smatralo za kršenje premirja, da bi bilo obžalovati, ako bi radi tega prišlo do krvoprelitja in da se za tak primer odklanja vsaka odgovornost. Ko se je italijansko vojaško poveljstvo v Logatcu prepričalo, da so njegove čete v resnici prekoračile demarkacijsko črto in da se Vrhniki bliža srbska konjenica, je izdalo povelje, da se italijanski oddelki umaknejo iz Vrhnike natedanjo demarkacijsko črto na Ljubljanskem vrhu.

Na de markacij s ki črti nismo imeli skoro ni kakih pomembnejšihposadk; v večjih krajih, kakor v Bohinjski Bistrici, na Jesenicah, v Kranjski gori, Kranju, Škofjiloki, Železnikih, Žireh, na Vrhniki in Borovnici so stali oddelki 26. srbskega polka in naše orožniške postaje, vsega skupaj komaj 300 vojakov, dočim so razvrstili Italijani ob naši meji od Podbrda do Ilirske Bistrice v prvi liniji pet dobro oboroženih divizij, torej najmanj 50.000 mož!

Na tej meji so stali torej ti šibki oddelki samo za opazovanje mej do sklenjene Rapallske pogodbe v mesecu novembru 1920; v splošnem je vladal mir in ni prišlo do nikakih prask ali bojev.

Položaj napram Avstriji.

V slovenskem delu Koroške so se po preobratu ustanovili narodni sveti in narodne straže in sicer v Velikovškem okraju od Velikovca do Djekš, v Celovškem okraju pa severno zapadno od Vrbskega jezera in po celem območju na južnem bregu Drave, da vrdujejo red in mir in da branijo slovensko posest.

Ko so koroški Nemci videli, da smatramo in zahtevamo slovensko Koroško kot del Slovenije, so sprožili takoj veliko agitacijo že radi tega, ker sta bila njih glavni mesti Celovec in Beljak, ki sta bili večinoma aprovizionirani od južne Koroške, gospodarsko ogroženi. Zato so začeli snovati svojo narodno vojsko, katera je obstojala sprva le iz oficirskih bataljonov, bivših mornarjev in nekaj vojaštva domačih polkov št. 7 in strelskega polka št. 4 ter iz lovskega bataljona št. 8.

Že dne 5. novembra so prišli v Ljubljano delegati koroških Slovencev pod vodstvom dr. Pirnata k poverjeniku za narodno brambo in h komandantu II. vojnega okrožja prositi pomoči. Opisali so politični in vojaški položaj in zahtevali takojšnjo priklopitev Koroške s Celovcem vred k jugoslovanskemu državnemu ozemlju.

Nastala je torej potreba, organizirati obrambno akcijo za Slovensko Koroško podobno kakor jo je general Maister organiziral za Maribor. Težkoče na Koroškem pa so bile ne glede na oddaljenost Ljubljane od torišča operacij neprimerno večje, ker se ni moglo računati na spontano mobilizacijo kmeškega ljudstva, ki je bilo takrat še pod vtisom prevrata in pod pritiskom nemške uprave tudi po večini apatično in mlačno v narodnem pogledu.

Nalogo vojaško organizirati zapadno Koroško je poverjenik za narodno brambo poveril 6. nov. generalštabnemu stotniku Alfredu Lavriču za del južno od Drave, izvzemši sodni okraj Pliberk. Stotnik Lavrič je bil znan kot odločen Slovenec in kot nadvse hraber in splošno priljubljen častnik še izza bojev na italijanski fronti. Njegova visoka vojaška izobrazba, izredna hrabrost in drznost so ga usposobljale kot malokaterega drugega za to težko nalogo.

Lavrič je poverjeniku dr. Pogačniku sicer izjavil svojo popolno pripravljenost, a izrecno pripomnil, da je njegova jezikovna kvalifikacija slovenščine skromna in da ima radi tega pomisleke, prevzeti tako obsežno misijo. Poverjenik za narodno brambo pa je vztrajal na svoji odločitvi in stotnik Lavrič je odšel na delo. Organiziral je obrambo meje od Podkloštra preko Borovelj do Galicije, torej 70 km dolge fronte. Potreboval bi bil pri tem najmanje 1000 efektivnih pušk, 30 strojnic in nekoliko baterij.

Poveljstvo II. vojnega okrožja je bilo v dokaj neugodnem položaju. Potrebovalo je svoje itak maloštevilne čete za vzdrževanje reda in mira v Ljubljani, za stražo različnih skladišč z milijonsko vrednostjo, za opazovanje zapadne demarkacijske črte, tako da mu ni preostajalo prav nič vojaštva za obrambo Koroške. V tem zmislu je tudi načelnik generalnega štaba II. vojnega okrožja stotniku Lavriču razložil, da mu razen orožja in municije in skromne vsote denarja ne more ničesar dati in da si mora torej potrebno moštvo sam preskrbeti na Koroškem in Gorenjskem. Povelje, ki ga je generalštabni stotnik Lavrič dobil, se je glasilo »da izvede vojaško organizacijo slovenske Koroške in da priklopi to pokrajino jugoslovanskemu državnemu ozemlju«.

Zbiranje moštva na Koroškem ni uspelo. Prebivalstvo je kazalo brezprimerno ravnodušje, ponekod celo odporno nezaupanje. Zato je bil stotnik Lavrič primoran nabrati svoje sile na Gorenjskem in tako je 19. novembra s J oficirji, 58 možmi in 3 strojnicami prekoračil Ljubelj in ponoči zasedel Borovlje, ter brez boja razorožil nemško gardo. Za to brzo in odločno akcijo je bil imenovan stotnik Lajvrič od Narodne vlade za generalštabnega majorja.

Ta zasedba in ostalo energično postopanje majorja Lavriča je povzročilo v Celovcu precej strahu in razburjenja. Posledice so bile pogajanja med delegatom koroške vlade in majorjem Lavričem, pri katerih se je določila začasno za demarkacijsko črto Drava. S to črto pa niso bili zadovoljni niti koroški slovenski politiki, niti Lavrič sam.

Medtem je prišel dne 28. novembra k generalu Maistru v Maribor polkovnik Passy od avstrijskega poveljstva v Gradcu; sklenila sta začasno pogodbo glede štajerske in koroške meje. S to pogodbo pa se nemški koroški voditelji niso strinjali, zato so prišli v spremstvu majorja Lavriča dne 29. novembra v Maribor, da bi se dogovorili glede meje na Koroškem. Major Lavrič se je bal, da bi se odvažal ves vojni material iz Beljaka, Št. Vida in Celovca, zato je zahteval kontrolo od naše strani. In res so nemški odposlanci pristali na to, da se pošlje 30 naših oficirjev za kontrolo materiala v Št. Vid, Beljak in Celovec.

Dne 30. novembra je bil major Lavrič imenovan za vojaškega pooblaščenca jugoslovanske vlade za Koroško razen Velikovškega okraja. Isti dan pa je intervenirala na pritisk koroške vlade centralna vlada na Dunaju pri Narodni vladi v Ljubljani, naj se pogajanja v Velikovcu do 4. decembra; ta dan je dospelo v Velikovec 450 mož srbske vojske.

Vzlic celotni zasedbi južne in vzhodne Koroške po slovenskih četah celovška vlada nikakor ni odnehala, da nas s silo odstrani iz tega ozemlja. Pod geslom »Koroška Korošcem« in s pomočjo veleposestnikov in industrialcev, ki so bili zainteresirani na Slovenski Koroški, oficirjev in uradništva, je začela premišljeno in odločno snovati »Koroško domovinsko obrano«. Uspeh te akcije se je nam v škodo pokazal v celi vrsti bojov in diplomatičnih intervencij in pogajanj.

Meseca decembra je bilo naše vojaštvo na mejah organizirano tako-le:

a) Obmejno poveljstvo na zapadnem Koroškem: komandant major Lavrič: 1 bataljon ljubljanskega polka v Področici, 1 bataljon in 2 topa v Borovljah. Naloga: obramba Dravske linije od Podkloštra do Galicije 70 km.

b) Obmejno poveljstvo za vzhodno Koroško: komandant major Žerjav, pozneje polkovnik Bleiweis z 1 bataljonom ljubljanskega in 3 bataljoni celjskega polka in 2 baterijama, ki so zasedli prostor južno in severno od Drave do Krke, Djekš, Grebinja in Lipice.

c) Štajersko obmejno poveljstvo: komandant general Maister s 3 bataljoni mariborskega in 1 bataljonom tržaškega polka, 1 švadrono konjenice in 3 baterijami. Naloga: obramba severne meje od Dravograda preko Špilja vzdolž Mure do vstevši Radgone.

V Ljubljani je ostal le slovenski planinski polk s 3 bataljoni, letalska in brzozjavna četa. V vseh večjih in vojaških krajih so bila štacijska poveljstva. Narodne straže pa so bile 20. nov. razpuščene.

Boji za slovensko Koroško.

Že dne 14. decembra so številne avstrijske čete obkolile Gra-štajn, ki je bil zaseden od srbskih čet, ki jih je bil poslal poveljnik srbskih čet v Ljubljani. Zajele so vsega skupaj 7 oficirjev in 280 vojakov, a so bili vslediplomatične intervencije kmalu zopet izpuščeni.

V božičnih praznikih so avstrijske vojaške komande na fronti pri Labudu in v južni Koroški pri Borovljah odpovedale provizorno premirje, takoj nato pa napadle naše maloštevilne čete pri Št. Pavlu, Labudu, pri Podkloštru in Borovljah.

Dne 26. decembra so koroški vojaški oddelki in kmetje napadli naše postojanke pri Št. Pavlu, Labudu in Etnivasi, jih zavzeli ter ogrožali celo Dravograd. Šele ko so prišle na pomoč naše čete iz Velikovca in Dravograda, je bilo nadaljnje prodiranje ustavljeno.

Hudi boji so se vršili tudi v odseku majorja Lavriča od 4. do 8. februarja leta 1919. Nemške koroške čete so napadle naše pri Podkloštru in Borovljah. Pred premočjo avstrijskih čet so se morale naše čete umakniti. Pri teh težkih bojih okrog Borovelj je padlo 10 vojakov, okoli 20 pa je bilo ranjenih. Major

Lavrič, ki je stal v prvi četi, je bil težko ranjen, njegov adjutant poročnik Sirknik pa je padel. Južna Koroška je s tem prešla v roke nasprotnika.

Nato so se koroške avstrijske čete obrnile proti Velikovcu, hoteč se z napadom na Velikovec polastiti še vzhodne Koroške. Ta napad se je vršil dne 12. januarja 1919. Naše čete so obranivši velikovško mostišče, odbile napad v celoti in avstrijskim četam zabranile prodiranje. Velikovec, Dravograd in Mežiška dolina so ostali v naših rokah.

Po teh bojih je prišlo do pogajanj v Gradcu, ki so potekla brez uspeha, naposled pa do novega premirja in do odreditve demarkacijske linije po ameriškem podpolkovniku Milesu. Ta črta je šla po Karavankah do Freibacha in potem zapadno in severno od Velikovca. V bistvu je držala do 28. aprila, čeprav so avstrijske regularne in neregularne čete premirje skoraj vsak dan prelamljale.

Tako so dne 30. marca avstrijske čete vnovič navalile na Velikovec, ali bile so zopet odbite. Ker so avstrijske čete vedno s puškarenjem ali prekorščevanjem demarkacijske črte kršile premirje, so se izvršile z dovoljenjem komandanta novoustanovljene Dravske divizijske oblasti majhni defenzivni izpadi zapadno in severno od Velikovca, da se tako obrani Velikovško mostišče. Eden od teh izpadov — 28. aprila — je dobil ofenzivni značaj, s tem da so naše čete prodrle celo do Krke. Ta izpad se je izvršil proti odredbi komandanta divizije, pač pa po želji slovenskih političnih činiteljev.

Te posamezne akcije so smatrali v Celovcu za ogroženje Celovca in so na to odgovorili s splošno in zelo krepko ofenzivo od vseh strani, ki je prisilila naše čete, da so jim morale prepustiti Velikovec in v naslednjih dneh po težkih bojih celo vzhodno Koroško. Brezdvomno je iskati razloga za ta neuspeh v nezadostnem številu in izmučenju vojakov, ki so že od januarja naprej vršili naporno obrambno službo, a tudi v pomanjkanju rezerv. Tudi disciplina ni bila na višku; čete so imele le značaj milice in ne pravega organiziranega vojaštva. Slabo je vplivala na naše vojaštvo tudi apatija prebivalstva v velikovškem okraju.

S kakšnim neizmernim sovraštvom so v teh bojih nastopale koroške regularne in neregularne čete, kaže prav nazorno zahrbtni napad nemških koroških vojakov 4. maja 1919 v Šmarjeti v Rožu. Obkolili so našo posadko in ko se je udala, zverinsko ubili komandanta stotnika Razlaga, poročnika Jurca in 4 vojake. Ta čin je za vedno zapisan v črni knjigi tedanje koroške soldateske, ki je z njim pogazila najprimitivnejše predpise mednarodnega vojnega prava.

Po teh bojih so se zopet začela pogajanja za premirje, to pot v Celovcu, v katerih so koroška oblastva kot zadnjo koncesijo priznala demarkacijsko linijo od Galicije južno od Drave do izključno Dravograda, katera bi se morala spoštovati do odločitve mej od strani antante. Ta predlog pa se od naše strani ni mogel sprejeti, in tako so se pogajanja dne 17. maja prekinila.

Pri umiku naših čet iz Koroške na Štajersko v smeri proti Slovenjgradcu je padlo mnogo vojaštva v ujetništvo; mnogi častniki in vojaki so se branili do zadnjega in žrtvovali za srečno bodočnost domovine svoje mlado življenje.

Tudi na Štajerskem so se pojavili znaki revolucionarnega gibanja.

Ko je prišel ameriški podpolkovnik Miles radi proučevanja štajersko-koroške meje 27. januarja v Maribor, so hoteli Nemci in socialisti — okoli 10.000 ljudi — pod domnevno zaščito Milesove navzočnosti demonstrirati proti naši državi in napraviti »puč«, kar pa jim zaradi pravočasne vojaške intervencije ni uspelo. Pri tem je bilo nekaj demonstrantov ubitih.

Tudi na severni meji sami je prišlo do bojev, čeprav so bili bolj lokalnega značaja, kakor pri Soboti, Lučanah, Špilju, Cmureku in Radgoni (4. februarja). Vendar je kazala štajerska deželna vlada v Gradcu mnogo več politične umirjenosti in preudarnosti ko celovška in tako je v interesu miru 13. februarja 1919 sklenila z Narodno vlado potom generala Maistra premirje, ki je trajalo do zaključka mirovne konference v Parizu, odnosno do St. Germainске mirovne pogodbe. Določila se je demarkacijska linija, ki je držala čez Soboto, Sv. Jernej, Radelj, južno od Lučan na Špilje in vzdolž Mure do vključno Radgone.

Štajersko obmejno poveljstvo je delilo svoje obmejno ozemlje v pet odsekov: Ljutomer–Radgona, Cmurek, Špilje, Sv. Jurij in Marenberg.

Medtem se je bila v Belgradu pripravila reorganizacija vojaštva za vso kraljevino. Prvo ministrstvo vojne je priseglo kralju dne 20. decembra 1918, prvi vojni minister je bil general Mihajlo Rašič.

Radi uvedenih reorganizacijskih del je centralna vlada v Belgradu odnosno vrhovna komanda poslala še pred božičnimi prazniki 1918 vojaško misijo v Ljubljano, ki je obstojala iz generala Krste Smirjana in generalšt. podpolkovnika Milutina Nediča. Ta misija je imela nalogo, da pripravi vse, kar je bilo treba, da se čimprej izvede tudi v Sloveniji organizacija jugoslovanske vojske v skladu z obstoječo organizacijo srbske vojske.

V Ljubljani se je za ozemlje Slovenije osnovala komanda Dravske divizijske oblasti, ki je formalno prevzela dne 1. februarja 1919 poveljstvo nad vsemi dosedanji četami, čeprav ni mogla sprva še odločujoče vplivati na boje in na pogajanja s sosednimi narodnimi vladami. Obenem je s 1. februarjem prenehalo II. vojno okrožje in njegov štab.

Z ustanovitvijo komande Dravske divizije se je pričela smotrena organizacija jugoslovanske vojske tudi v naših pokrajinah. Najprej so se ustanovila vojna okrožja, in sicer v Ljubljani (št. 45), v Celju (št. 46) in v Mariboru (št. 47). Organizacija bi se bila pri normalnih razmerah hitro razvila; ker pa so bili vsi slovenski polki na mejah, se je moralo z izvedbo počakati, dokler se razmere niso uravnale.

Ker so bili vsi domači polki na Koroškem, je prišel v Ljubljano začasno 4. srbski polk, stalno se je nahajal ondi že od prej 26. polk. Ta pa je imel svoje čete razkropljene po Trbovljah, Zagorju in Hrastniku, na Jesenicah in na meji v Kranjski gori, Boh. Bistrici, Radovljici, Kranju, Železnikih, na Vrhniki, v Borovnici, Horjulu itd.

II. Od koroške ofenzive do danes.

Po nesrečnih bojih na Koroškem so se začeli zanimati za osvoboditev Koroške tudi centralna vlada v Belgradu, odnosno vojaške centralne oblasti.

Ker radi nepopustljivosti Avstrijcev ni prišlo do pravičnega sporazuma, se je odločila jugoslovanska vlada za vojaško akcijo, da slednjič uredi našo mejo proti Koroški. Priprave za to ofenzivo so se vršile od 17. do 27. maja. Glede na nastalo težko situacijo so bili pozvani letniki 1890—94 na šesttedensko orožno vajo. Čeprav so se temu pozivu skoraj vsi odzvali, je bilo vendar treba mnogo požrtovalnega dela oficirjev in podoficirjev, da so se trupe v tem kratkem času smotreno organizirale. Poveljstvo nad slovenskimi polki, zbranimi okoli Slovenjgradca, je prevzel generalštabni polkovnik Ljubomir Maric. Dne 28. maja 1919 se je začela ofenziva ojačene Dravske divizije.

V podrobnosti te krasne, premišljeno zasnovane in dobro pripravljene ofenzive se ne spuščam, ker so obširno opisane v knjigi' sedanjega divizijskega generala Ljubomirja Marica, ki je bil za časa ofenzive poveljnik »koroškega odreda«. Ta nad vse zanimiva knjiga, ki je izšla leta 1927. v srbskem jeziku v Belgradu, a je v slovenskih krogih še mnogo premalo poznana, vsebuje vse podrobnosti, dokumente in tudi kritična razpravljanja o tedanjih razmerah. Zato naj samo na kratko in v glavnih potezah navedem, v kateri smeri in s kakšno silo se je vršila koroška majska ofenziva.

Komandant vseh trup je bil divizijski general Krsta Smiljanič, njegov načelnik štaba generalštabni podpolkovnik Miljutin Nedič. Osnovalo se je 5 odredov:

1. Labudski odred: komandant general Maister s 4 bataljoni (Mariborski in Tržaški polk), s 4 baterijami in oddelkom konjenice, ki je nastopal v smeri Dravograd—Št. Pavel.

2. Koroški odred: komandant generalštabni polkovnik Ljubomir Maric s 6 in pol bataljoni (Slovenski planinski, Celjski in Ljubljanski polk), 5 baterijami (26 topovi) in 1 švadronom konjenice, ki je prodiral v smeri Guštanj—Črna—Pliberk—Velikovec—Gospovetsko polje.

3. Jezerski odred: komandant polkovnik Milenkovič s 7 bataljoni (1. bataljon 1. polka, 7. in 8. polk), 1 švadronom konjenice in 8 baterijami v smeri Jezersko—Železna kaplja—Celovec.

4. Ljubeljski odred: komandant artil. polkovnik Sava Tripkovič z 1 bataljonom Ljubljanskega polka in oddelkom dobrovoljcev, 2 baterijama, ki je nastopal v smeri Ljubelja—Borovlje—Celovec.

5. Jeseniški odred s približno 200 puškami in 2 topovoma je ostal v defenzivi v Podrožici.

Kot divizijska rezerva je ostal 1 bataljon 1. polka v Ljubljani, 1 bataljon 5. polka in pol bataljona 26. polka v Slovenjgradcu, vsega skupaj 2½bataljona.

Štajerskemu obmejnemu poveljstvu v Mariboru je poveljeval podpolkovnik Uzorinac; ta je imel voditi obrambo na Muri od Špilja do Radgone s svojim 36. polkom, 1 švadronom konjenice in 2 baterijama. Za koroško ofenzivo je bilo torej na razpolago 22 bataljonov, 4 švadroni in 20 baterij, približno 10.200 pušk, 270 strojnic in 80 topov.

Dne 28. maja so zavzele naše čete Dravograd in Podrožico in prekoračile Karavanke med Podrožico in Jezerskem. Dne 29. maja je bil prostor med Dravogradom in južno od Pfliberka v naših rokah. Dne 30. maja sta padla Labud in Borovlje, dne 2. junija Št. Pavel, dne 3. junija Velikovec. Dne 6. junija so stale naše čete pri Mostiču, pri Šmihelu zapadno od Celovca in na Gosposvetskem polju. Mesto Celovec je zasedel od juga Jezerski odred, od severa Ljubljanski polk.

Na tem pohodu so vodili svoje polke in sicer slovenski planinski polk polkovnik Raktelj, mariborskega podpolkovnik Škabar, ljubljanskega podpolkovnik Dereani, celjskega polkovnik Koch.

Avstrija je prosila dne 4. junija za premirje, pogajanja so se vršila v Kranju, določila se je demarkacijska črta in sovražnosti so se ustavile. Na večer istega 4. junija pa Avstrijci niso hoteli priznati od njih podpisane pogodbe in tako je začela »delovati« v Celovcu interaliirana komisija, v kateri je prevladoval vpliv Italije. Ta komisija je določila demarkacijsko črto, ki je obstojala po plebescitu v mes. okt. 1. 1920. in šla zapadno od Baškega jezera na Vrbo — po sredini Vrbškega jezera — južno od Celovca do Krke, zapadno od Šmihela na Djekše in Sv. Lenart, vzhodno od Grebinja in severno od Labuda do štajerske meje.

Naše čete še niso do cela zasedle Celovca, ko so se že nam ob boku pojavile italijanske trupe in sicer kar celi 22. zbor z eno brigado v Feldkirchenu, eno brigado v Št. Vidu in eno brigado v Trbižu, skupaj 6 polkov ali 18 bataljonov s pripadajočo artiljerijo. Ta vojaška sila se je grozeče zgrinjala okoli naših zmagovitih čet ter »podpirala« zahteve sovražnih nam Korošcev in italijanskih diplomatov.

Z uspelo našo ofenzivo so bili boji na Koroškem končani. Samo deset dni je trajala ta ofenziva, 170 km je prehodil koroški odred. Najhujše boje je preстал Koroški in Labudski odred, tako pri Guštajnu, Črni, Dravogradu, Labudu in zapadno od Kaspersteina pred Št. Pavlom in zapadno od Velikovca. Pri celi ofenzivi je bilo 52 mrtvih in nad 200 ranjenih.

V spomin na dan 28. maja, ko je slovenski planinski polk zrušil odpor sovražnika pri vasi Kotle, odnosno Celjski polk pri Črni, praznujeta 40. oziroma 39. polk odslej na ta dan svoj polkovno slavo.

Na žalost je ta zasedba trajala le malo časa, kajti diplomacija, predvsem italijanska, nam je uničila že dosežene vojaške uspehe. — Naša vojska pa je v polnem obsegu izvršila poverjeno ji nalogo, za kar gre v prvi vrsti zahvala odličnemu generalu Krsti Smiljaniču.

* * *

Lahko bi navedel celo vrsto aktivnih in rezervnih oficirjev, ki so se od prevrata dokončane koroške ofenzive odlikovali z neumornim delom in veliko požrtvovalnostjo, menim pa, da mi ne bo nihče zameril, da tega ne storim, ker bi me to zavedlo predaleč in bi presevalo namen tega kratkega orisa.

Po desetih letih po prevratu pa se odražajo izmed stotin zaslužnih oficirjev kakor izklesane one osebnosti, ki so vodile s posebno preudarjenostjo, energijo in hrabrostjo akcijo v tej težki dobi. Njim gre trajen spomin in častno mesto našega naroda. Navesti jih hočem po časovnem redu:

»Naš Rudolf Maister«, ki nam je osvojil Maribor z Dravsko dolino in Slovenske gorice tja do Ljutomera.

Generalštabni polkovnik Milan Ulmansky kot načelnik generalnega štaba II. vojnega okrožja, kateremu gre zasluga, da je preprečil invazijo Slovenije po avstrijski soldateski po prevratu.

Generalštabni major Alfred Lavrič, junaški komandant obmejnega poveljstva za zapadno Koroško, ki je takoj v začetku zasedel z maloštevilnimi dobrovoljci južno Koroško, jo branil poldrug mesec s 300 vojaki na 70 km dolgi črti in bil naposled v obrambi svoje slovenske domovine težko ranjen.

Rezervni poročnik Franc Malgaj, ki je leta 1918. ob prevratu iz lastne iniciative z 80 možmi iz Slovenjgradca zasedel vzhodno Koroško od Pliberka in Dravograda do Velikovca, a je pri umiku dne 6. maja 1919 žrtvoval svoje življenje za domovino.

Divizijski general Krsta Smiljanič in njegov načelnik generalnega štaba podpolkovnik Milutin Nedič, ki sta v skupnem delu osvobodila vojaško celo slovensko Koroško s Celovcem in Gosposvetskim poljem.

Globoka neminljiva zahvala vseh Slovencev gre pa onim oficirjem, podoficirjem in vojakom, ki so žrtvovali svoje življenje za dobrobit domovine, zato podam tu njihova imena, da bi se jih še pozni rodovi s hvaležnostjo spominjali:

Čin	Ime	Padel		Pokopan	Rojstni kraj
		datum	kraj		
Skupina gšt. majorja Lavriča*					
Poročn.	Širnih Franc	7./I.	Borovlje	Sv. Dev. Mar. v Polju	Sv. Devica Marija v Polju
Nadpor.	Vilman Janko	10./I.	Področčica	Jesenice	Jesenice
Pešec	Žugelj Alojz	8./I.	Rožek	Rožek	
- » -	Rijavec Vincenc	8./I.	Rožek	Rožek	Trnovo pri Gorici
- » -	Stroj Franc	8./I.	Borovlje	Borovlje	
- » -	Zelj Ivan	14./I.	Področčica	Jesenice	Sorica · Kranj
- » -	Zupančič Jože	4.I2.	Jesenice	Jesenice	Dolsko · Kamnik
<i>* Pri tej skupini je baje več vojakov padlo, niso se pa mogla vsa imena izvedeti.</i>					
Ljubljanski (poznejši 37.) pešpolk.					
Pešec	Golobic Franc	7.13.	Šmarje ta	Apače	Dolč-Šmihel · Novo mesto
- » -	Zupančič Franc	31./3.	Velikovec	Velikovec	Zapodje · Litija
- » -	Grebene Franc	20./4.	Področčica	Področčica	Rakitnica · Kočevje
- » -	Pušnik Lorenc	24/4.	Zidan tu p. Telik.	Galicija	Krejavce · Galicija
Podp. v r.	Kranjc Janko	29./4.	Glinje pri lioroiljah	Glinje	Doberlvas · Kor.
Narednik	Babnik Anton	29./4.	Prekle-Jotmarata«	Kotmaravas	Fužine · Ljubljana
Pešec	Jergel Martin	29./4.	Stari Dvor	Neznano	Bistrica · Velikovec
- » -	Grmovšek Jožef	29./4.	Admont p. Tinjah	- » -	Prapreče · Litija
- » -	Kozlečar Anton	29./4.	Zg. Dole pri	- » -	Jelša · Litija
- » -	Kozlečar Ignacij	29./4.	Velikovcu	- » -	Sv. Štefan · N. mest.
- » -	Češark Anton	29./4.	Lesinje pri	- » -	Ribnica · Kočevje.
- » -	Senica Jakob	29./4.	Velikovcu	Sv. Danjel p. Velik.	Sv. Danjel-Korošk.
- » -	Cegnar Florjan	29./4.	Glinje	Glinje	Guštajn
- » -	Mlekuš Andrej	30./4.	Velikovec	Velikovec	Plužna · Tolmin
Št. nared.	Willenpart Gustav	2./5.	Svetnavas	Kaplja	Boštajn · Dolenjsko
Kapetan	Razlag Pavel	4./5.	Šmarjeta v Rožu obkoljeni in ubiti	Šmarjeta v Rožu	Prostran. · Postoj.
Poročnik	Jurca Franc	4./5.			Postojna
Četovodja	Novak Alojzij	4./5.			Novo mesto
Desetnik	Matuš Maks	4./5.			Dravograd
Pešec	Čapelnik Kristjan	4./5.			Kotlje · Koroška
- » -	Janko Jurij	4./5.			Tolsti vrh · Velik.
- » -	Belovič Peter	5./5.			Področčica
- » -	Lipovšek Ciril	24./5.	med vožnjo Podn.·Kr,	Kranj	Sv. Lucija – Tolmin

Čin	Ime	Padel		Pokopan	Rojstni kraj
		datum	kraj		
Pri koroški ofenzivi:					
Št. nared.	Hostnik Leopold	28./5.	Črna	Črna	Mirna - Novo mest.
Pešec	Centa Ivan	28./5.			Sv. Greg. - Kočevje
- » -	Mišič Janez	28./5.			Podgora-Prečna - Noro mesto
- » -	Jerina Alojzij	28./5.			Vis. Šenčur-Kranj
- » -	Mikš Adolf	28./5.			Radeče - Žid. most
- » -	Dovšek Jožef	1./6.	Sinčavas	Kožarje	Mokronog - Krško
- » -	Zupan Jakob	2./6.	Stajnič pri Labudu	Št. Pavel	Gojišče Srd. ras - Bohinj
- » -	Rade Mihael	4./6.	Mali Ljubelj	Sv. Lenart	Predgrad - Črnomelj
- » -	Jazbar Francišek	1.16.	za rano umrl	Šoštanj	Idrija
- » -	Okretič Alojzij	11./6.	- » -	Šoštanj	Kostanjev. - Sežana
- » -	Prijatelj Jožef	14./6.	Velikovec	Velikovec	Laze - Kočevje
- » -	Esterle Ivan	21./6.	Rane pri Rožeku	Št. Jakob v Rožu	Celovec
Slovenski planinski (pozneje 40.) polk.					
San. por.	Dr. Kecelj Ivan	14./1.	Lindenhof	Velikovec	Trzin - Kamnik
Četovodja	Arhar Franc	15./1.	p. Dravogr.	- » -	Maribor
Strelec	Košir Franc	5./3.	Landraanhof	Dravograd	Selca - Škofja Loka
Nar. vod.	Grohar Jožef	29./4	Labud	neznano	Sorica - Kranj
Četovodja	Črv Andrej	29./4.	- » -	Pfarrdorf(Labud)	Obloke - Tolmin
Strelec	Rozman Alojzij	29./4.	Rabštajn	Dravograd	Brezovo - Žužemb.
- » -	Ravbar Franc	29./4.	Magdal.g.	neznano	Brusnice - Novo m.
- » -	Golobic Martin	29./4.	pri Št. Pavlu	- » -	Sv. Križ - Krško
- » -	Petelinšek Franc	29./4.	Labud	- » -	Der. Marija t Polji p. Ljublj.
Poddeset.	Mline Anton	2.15.	Sv. Lovrenc pri Drav.	Dravograd	Grivac - Kočevje
- » -	Vrhovnik Albin	2./5.	- » -	- » -	Moste p. Ljubljani
Strelec	Pogačnik Jožef	2.15.	- » -	- » -	Ljubno - Radovlj.
- » -	Košena Andrej	2/5.	- » -	- » -	Sp. Senica - Ljublj.
- » -	Ravnik Rudolf	2./5.	- » -	- » -	Boh. Bela
- » -	Stajer Ignac	2./5.	Velikovec	Velikovec	Verd pri Vrhniki
Št. nared.	Rakovec Franc	3.15.	Libeliče	Libeliče	Besnica - Kranj
Strelec	Skrinar Franc	3.15.	Št. Jakob v Rožu	Št. Jakob v Rožu	
- » -	Skubic Anton	5./5.	Nončavas p. Pliberku	Nončavas	Sp. Slivnica-Ljublj.
- » -	Skubic Jožef		- » -	- » -	Zalog - Šmarje
Narednik	Glad Matija	10./5.	Meža	Marbek	Drežnik - Kočevje
Poročn.	Kvartič Milan	11./5.	Bukovska v.p.Sl.gr.	Ljubljana	Šoštanj
Četovodja	Markič Anton	11./5.	Bardnik-Št.Peter	Vuzenica	Glince pri Ljublj.
Pri koroški ofenzivi:					
Strelec	Okorn Ivan	29./5.	Stari trg, Slov. gr.	Slov.gradec	Vol.-Trebelj. Litija
- » -	Kotnik Josip	20./5.	Spod. Bulec	- » -	Vobre - Velikovec
- » -	Stenovec Ignac	2./6.	Suha-Libel.	Suha	Luže-Senč. - Kranj
- » -	Polan Josip	9./6.	pred Celov.	Terndorf	Gradišče - Gorica
- » -	Šifrer Andrej	20./6.	Eppersdorf v Gradu	Sv. Lipš	Oselica - Kranj
Celjski (pozneje 39.) polk.					
Pešec	Klanjšek Franc	1./1.	Mutengr. pri Drav.	Étna vas	Sv. Lorenc - Celje
- » -	Jezovnik Pavel	12./1.	Sv. Štefan	Št. Rupert	Pameče - Slov.gr.
Pešec	Cigale Jožef	13./1.	Vobre	Vobre	Gornji grad - Celje
Poddes.	Pečnik Ivo	15./2.	Velikovec	Brežice	Zakot - Brežice
Pešec	Rančan Ivan	17./2.	Olšen Sv. Rok	Velikovec	Špitalič - Konjice
Kadel.as.	Puncer Srečko	29./3.	Vobre	Vobre	Št. Peter - Celje
Pešec	Zagradišnik Alojz	29./3.	Olšenica	Velikovec	Št. Ilj - Slov.gradec
Poddes.	Tovornik Alojz	31./3.	Dobrova	- » -	Dobje - Brežice
Pešec	Šešej Franc	31./3.	- » -	- » -	Šmartin - Celje
Por. v rez.	Ktslinger Ioo	29./4.	Tinje	Tinje	Teharje - Celje

Čin	Ime	Padel		Pokopan	Rojstni kraj
		datum	kraj		
Poddes.	Šuštar Kari	29./4.	Brankovec V.	Velikovec	Kalobje – Celje
Pešec	Krušič Leopold	29./4.	Račko	Celovec	Gornji grad – Celje
– » –	Petan Josip	29./4.	Grabštajn	Grabštajn	Sromlje – Brežice
– » –	Žogan Fran	29./4.	Tinje	Tinje	Št. Vid p. Grobeln.
– » –	Mešiček Miha	30./4.	Šmihel	Šmihel	Sevnica
Poročnik	Ješe Janko	2./5.	Velikovec	Velikovec	Celje
Pešec	Hribernik Vinko	2.15.	Olšenica	Sr. Neža (SV. Rup.)	Braslovče
– » –	Boštjančič Fran	2./5.	Velikovec	Velikovec	Št. Peter – Celje
– » –	Kovše Avgust	2./5.	– » –	– » –	Vitanje – Konjice
Podpor.	Pavlin Franjo	3./5.	– » –	– » –	Komolac-Dubr.prist. Novomesto
Četovodja	Grejan Ivan	3./5.	– » –	– » –	Št. Jurij - Celje
Pešec	Ermtno Anton	6./5.	Guštajn	Guštajn	Gornji grad - Celje
Poročnik	Malgaj Franc	6./5.	– » –	ob c. Guštajn-TolstiV.	Št. Jurij ob J. ž.
Pri koroški ofenzivi:					
Poddes.	Završnik Ivan	2./6.	Sv.Jožef Sv.Pavel	Sv. Pavel pri Labudu	Sv. Pavel - Celje
Pešec	Korenjak Ivan	3./6.	Sv. Pavel pri Labudu	Sv. Pavel	Mozirje - Celje
– » –	Žilnik Jakob	3./6.	– » –	– » –	Tabor - Celje
Desetnik	Murko Franc	5./6.	M.Št.Vid pri Velikovc.	M. Št. Vid	Kapla - Maribor
Mariborski (pozneje 45.) polk.					
Četovodja	Ajd.Fran	4/2.	Radgona		
Pešec	Zorman Jakob	4./2.			
– » –	Govedič Friderik	4./2.			
– » –	Utič Ivan	4/2.			
– » –	Jurgec Ivan	5./2	Misselsdorf Cmurek		Paradiž, Haloze-Ptuj
– » –	Ozmec Alojzij	1.12.			Krapje - Ljutomer
Zast. rez.	Kaučič Jakob	22./3.	Sobota		
Pešec	Mali Jakob	29./3.	Muta		
– » –	Horvat Jožef	15./4.	Oselnice	Velikovec	Sakovšek - Ptuj
– » –	Hras Ludvik	29/4.	Šmarjeta	Sv. Rupert	Cerkovec - Ptuj
– » –	Pogačnik Vinko	29./4.	Vobre	Vobre	Selnica - Maribor
– » –	Simenko Jurij	29./4.		Grebinj	Sp. Breg – Ptuj
– » –	Jus Ivan	29./4.		Grebinj	Apače - Ptuj
– » –	Kaučič Leopold	29./4.		Vobre	Police - G.Radg.
– » –	Zebec Anton	29./4.		Vobre	Zavrče - Ptuj
– » –	Smigoč Filip	29./4.		Vobre	Dravec - Ptuj
– » –	Zel Konrad	1/5.		Grebinj	Grebinj
– » –	Blažič Miha	2/5.	Št. Peter	Št. Peter	Leskovec- SI. Bistr.
– » –	Rojzman Mihael	2./5.	Velikovec	Velikovec	Sv. Jakob - Marib.
– » –	Pušnik Franc	2./5.	Velikovec	Velikovec	Sv. Anton - SI. gr.
– » –	Brus Anton	2./5.	Sv. Peter	neznano	Zg. Kungota - Mar.
– » –	Hojs Franjo	2./5.	– » –	– » –	Slov. vrh - Liutom.
Četovodja	Lacko Martin	4./5.	Šmihel	Šmihel	Stojnice - Ptuj
poddes.	Rajsp Anton	5./5.	Wolfsberg	Wolfsberg	Vurberg - Ptuj
Pešec	Kareš Ivan	9./5.	Jurski vrh		
Pri koroški ofenzivi					
Ppor. rez.	Malic Urh	28./5.	Dravograd	Dravograd	Loče-Šmohor-Koroška
Pešec	Šuman Ivan	28./5.	Sv. Duh	Ojstrica-Dravograd	Zg. Žerjanci - Mar.
– » –	Maček Franc	28./5.	– » –	Dravograd	Selnica - Maribor
Podnar.	Kropeč Ivan	29/5.	Farska v. p. Labudu	– » –	Sv. Ana - Maribor
Pešec	Plavčak Franc	29./5.	Wolfsberg	Wolfsberg	Tlake - Ptuj
– » –	Lepej Anton	29./5.	Farska vas	Dravograd	Ormož - Ptuj
– » –	Gajzer Anton	29./5.	– » –	– » –	
– » –	Korošec Franc	30./5.	Labud	– » –	Sv. Florijan - Slov. gradec

Čin	Ime	Padel		Pokopan	Rojstni kraj	
		datum	kraj			
- » -	Mlakar Jakob	30./5.	- » -	- » -	Laporje - Maribor	
- » -	Es Avguštin	30./5.	Št. Trojica-Labud	- » -	Sv. Ilj - Sl. gradec	
- » -	Sluga Jakob	30./5.	- » -	- » -		
Poddes.	Obou Anton	30./5.	Labud	- » -		
- » -	Budja Ivan	31./5.	Etnavas p. Labudu	Etnavas	Moravče - Ljutom.	
Četovodja	Ferk	31./5.	- » -	- » -	Št. Jakob - Slov. gorice	
Poddes.	Kukolj Franc	2./6.	Št. Jurij p. Labudu	Ljutomer	Cven - Ljutomer	
Tržaški polk.						
Št. nared.	Trtnik Rudolf	28./5.	Sr. Lenart-Sobota	Sobota pri Sl. gradcu	Sežana	
Pešec	Martinčič Jakob	1./6.	- » -		Vel. Lašče	
Dravski konjeniški polk.						
Konjenik	Gorenjec Franc	2./6.	Št. Jakob-Labud	Št. Pavel	Juršenci - Ptuj	
- » -	Jamšek Pavel	3./6.	Ruštati-Velikovec	Velikovec	Dvorje - Kamnik	
Artiljerija.						
Topničar	Retelj Alojzij	5./6.	Sv. Štefan	Sv. Štefan	Novo mesto	
Padli vojaki srbskih polkov. 26. peš. polk.						
Redov	Stanojevič Sava	12./1.	Področica	Jesenice	Vrnovec - Vranja	
- » -	Petrovič Dimitrije	12./1.	- » -	- » -	Stubica - Paračin	
- » -	Savič Dragoljub	12./1.	- » -	- » -	Vince - Požarevac	
- » -	Slavnić Mile	3./5.	Dravograd	Dravograd	Glina - Vojnić	
Pri koroški ofenzivi: 7. peš. polk Kralja Petra I.						
Red. dob.	Janjina Rade N.	28./5.	pri Železni Kapli		Maliska - Zagreb	
Kap. rez.	Mihailović N. A.	30./5.	Kamen		Orašje - Smeder.	
Kaplar	Lilič Nikola	2./6.				Male Orašje
Redov	Matejič Kostadin	2./6.				Dubova - Smeder.
- » -	Stepanović Ljub.	2./6.				Kumodruč-Beogr.
Narednik	Andrejevič Milut.	3./6.	Doberlavas		Lubasovica - Pirata	
	Vatković Jovan		Sv. Helena p. Velikovcu		Vel. Zaločke	
8. peš. polk.						
Narednik	Milić Petar N.	30./5.	Šajda	p. vasi Šajda	Beograd	
Redov	Predić Svetom. Dj.	28./5.	V soteski Drave pri Želeni Kapli		Lozovik - Smeder.	
- » -	Milenković Lj. S.	30./5.	Jezersko	Ljubljana	Vodice - Smeder.	
- » -	Ristić Milan	4./6.	Doberlavas	Doberlavas	Bašin - Vranje	

Po koroški ofenzivi so ostali naši polki na Koroškem skoro do izvršenega plebiscita.

Na zapadni meji je obstojala demarkacijska linija do Rapallske pogodbe, potem so izpraznile italijanske čete občino Sorico in vrhove Ratitovec in Blegaš, Logatec, Rakek, Planino in Kastavščino. L. 1921. se je začela podrobna razmejitev od Rateč do Reke po razmejitveni komisiji, ki ji je sprva načeloval general Maister, potem polkovnik Daskalović in končno polkovnik Draskič, ki pa seve niso mogli v bistvu popraviti, kar se je zagrešilo v Rapallu. Ta komisija je končala svoje delo 1. 1926. Prav tako se je vršila razmejitev na severni meji po medzavezniški komisiji. Pri tej so se dosegli majhni popravki v našo korist, za kar gre zaslug profesorju dr. Prtamicu.

Ko je mirovna konferenca v Parizu priznala naši državi Prekmurje, so zasedle dne 12. avgusta 1919 to ozemlje naše čete pod poveljstvom podpolkovnika Uzorinac-a in sicer 36. polk iz Belovara in 37. polk (bivši Ljubljanski), vsega skupaj 5 bataljonov, 2 švadrona in pet baterij.

Doba mirnega dela.

Po koroških bojih in končni določbi demarkacijske črte od strani medzavezniške komisije v Celovcu se je začelo mirno organizatorno delo pri našem vojaštvu po vzorcu bivše srbske vojske in, kakor je samo po sebi umevno, s popolnim uvajanjem in uporabo izkušenj iz svetovne vojne. Veljavnost srbskih vojaških zakonov se je s kraljevim ukazom od 19. avgusta 1919 (Uradni list št. 144 od 11. septembra 1919) razširila tudi na slovensko ozemlje. Demobilizacijo je proglasilo vrhovno vojno poveljstvo z dne 31. marca 1920.

V Ljubljani se je nahajal še 26. polk, osnoval pa se je na novo 26. kadrovski polk, ki je dobil pozneje ime Dravski kadrovski polk in iz katerega so nastali sedanji polki.

Sredi julija 1919 je dobil Ljubljanski polk številko 37, Mariborski številko 45, Celjski številko 46 in Slovenski planinski polk številko 47. Bivši tržaški polk se je ukinil. Iz vseh artiljerijskih oddelkov odnosno poveljstev se je osnoval Dravski artiljerijski polk.

Nekaj časa potem je odšel 37. polk v Karlovac, 47. polk je dobil številko 40, 46. polk številko 39, tako da je Dravska divizija obstojala iz polkov št. 39 v Celju, št. 40 v Ljubljani in št. 45 v Mariboru, iz 16. artiljerijskega polka v Ljubljani in iz vseh organizatorično predpisanih manjših edinic in ustanov.

Ob svojem prvem bivanju je Nj. kr. Vis. tedanji regent Aleksander v Ljubljani dne 26. junija 1920 podelil 40. polku, »da mu s tem izrazi svojo posebno naklonjenost«, naziv »Triglavski«.

Vojna okrožja so izgubila številke in se sedaj nazivljajo vojni okruzi (Ljubljanski, Celjski in Mariborski).

Do današnjega dne so se formirali poslej še 52. polk v Ljubljani, 32. artiljerijski polk v Mariboru in kolesarski bataljon v Ljubljani. V Ptujju se nahaja pontonirski bataljon.

Dravski diviziji so načelovali ti le odlični generali: Krsta Smiljanič, sedaj komandant II. armije v Sarajevu; Djuro Dokič, sedaj komandant I. armije v Novem Sadu; Milan Vučković, sedaj načelnik artil. tehničnega komiteja v Belgradu; Dragomir Stojanović, sedaj inšpektor artiljerije v Belgradu; Danilo Kalafatović, sedaj prvi pomočnik načelnika Glavnega generalnega štaba; Milan Nedič, sedanj komandant, ki je bil za časa prevrata načelnik generalnega štaba IV. armije v Zagrebu.

Vojaštvo se dopolnjuje eksteritorialno, to je tako, da dobi polksvoje novince iz vseh delov države. Slovenci služijo n. pr. v Srbiji, Dalmaciji ali v Sremu, južni Srbi zopet v Hrvatski ali Sloveniji, Hrvatim Črni gori, Šumadiji itd. Ta dopolnitev ima neovrženo prednost, daspozna vojaštvo razmere, prebivalstvo in ozemlje cele naše domovine in da se v njem zbuja narodna zavest edinstva, ki mu veli, da mora braniti kot jugoslovanski vojak svojo domovino prav takona Jadranu, Javorniku in Triglavu, kakor na albanski, bolgarski alimadjarski meji.

Naši častniki služijo po celi državi in v vseh panogah orožja. Oficirjev slovenske narodnosti zaenkrat glede na število slovenskega prebivalstva še ni dovolj, to pa radi tega, ker je bilo mnogo oficirjev v začetku upokojenih ali so pa stopili v rezervo, tako da imamo razmeroma malo višjih slovenskih oficirjev v naši vojski. Sčasoma se bode tudi ta nesorazmernost izravnala, ker je več takih slovenskih častnikov v vojski, ki so dovršili višji tečaj vojne akademije in si s tem pridobili pogoje za generalštabno karijero.

Vsako leto prihaja v nižji tečaj vojne akademije okoli 20 do 30 gojencev – Slovencev, ki postanejo po 3 letih podporočniki, tako da je tudi v tem pogledu za naraščaj slovenskih oficirjev preskrbljeno, čeprav to število še davno ne zadostuje, da se doseže pravilni odstotek. Želeti bi bilo, da se naša mladina bolj ko doslej zanima za vojaški stan, ki je v naši državi med vsemi stanovi ekonomično in socialno na višku.

Na Slovence vpliva posebno privlačno naša mornarica, v kateri jih služi zelo lepo število in to v vseh strokah.

V vojski imamo tudi stare izkušene slovenske podčastnike, kojih naraščaj se stalno množi. Za naraščaj podčastnikov so se ustanovile podčastniške šole za vse vrste orožja, za pehoto, artiljerijo,

inženjerijo itd., katere omogočajo podčastnikom po 7 do 8 letih službe, da napravijo izpit za podporočnika. V vseh podčastniških šolah za pehoto, artiljerijo in inženjerijo so Slovenci v častnem številu zastopani.

Vse kaže torej, da bodo v teku enega rodu v naši vojski častno zastopani Slovenci v vseh panogah in vrstah vojaške hierarhije.

Da se mladina še pred vstopom v vojaško službo vežba v streljanju, so se ustanovile po vsej državi »streljačke družine«, ki jako lepo procvitajo in so našle tudi med našim prebivalstvom dokaj razumevanja.

Službeni rok v vojski znaša 18 mesecev, v mornarici 2 leti; za ene, ki so v posebnih upoštevanja vrednih razmerah 9 mesecev, tako tudi za dijake, ki se izkažejo z najmanj dovršenim 6. razredom kake srednje šole.

Služba za napredovanje častnikov traja v činu podporočnika 4, poročnika 4, kapetana II. klase 3, kapetana I. klase 3, majorja 4, podpolkovnika 4, polkovnika 4, brigadnega generala 3 in divizijskega generala 4 leta, tako da oficir lahko doseže n. pr. s 14 službenimi leti, ako napravi izpit za majorja, čin majorja in z 22 službenimi leti čin polkovnika.

Omeniti moramo še naše »graničarje« ali »graničnotrupo«, ki jo tvorijo prostovoljno vstopivši odsluženi podčastniki ali vojaki iz cele naše države. Oni so neposredni čuvarji naših meja, ki vrše svojo težko službo ob vsakem vremenu in dostikrat v kočljivih položajih z odličnim uspehom. Na našem ozemlju so graničarji organizirani v čete, ki so podrejene enemu pododseku granične trupe v Ljubljani.

Naša vojska na zapadnem delu države nima nikakih agresivnih namenov, kar dokazuje najbolje nje razvrstitev: v razdalji 50 km odmeje imamo vsega skupaj 5 bataljonov in 4 baterije, medtem, ko je razpredel naš zapadni sosed za »obrambo svoje ogrožene meje« v isti razdalji 26 bataljonov in 30 baterij.

* * *

Ako primerjamo tu opisane dobe razvoja naše vojaške organizacije, vidimo, da se je prva razvijala pod neprimerno težjimi pogoji kakor druga. Prva slovenska vojska se je morala tedaj na hitro sestaviti iz vojakov razrušene a.o. vojske, ki so bili siti vojske in vojaške službe. Slovenski aktivni in rezervni oficirji so pa vse storili, kar so mogli v prid discipline in izvežbanja; medtem pa so nastali na severu resni boji, ki niso mogli te slovenske milice pretvoriti v pravo vojaštvo.

V drugi dobi, ki sega v čas prvih zasnov koroške ofenzive, pa se je vodstvo našega vojaštva centraliziralo v Belgradu v vrhovni komandi in ministrstvu vojske in mornarice. Takoj nato so se pojavili na bojnem polju in v organizaciji sami veliki uspehi, ki so preurejeno vojsko dovedli do slave in zmage.

Ti dve dobi nam kažeta naravnost nazorno, da mora ostati naša vojska, ako se naj nanjo zanesemo, krepko centralizirana, zedinjena, sestavljena iz vseh sinov troedinega naroda, trdna in nepristopna političnim uplivom, a prešinjena od enake ljubezni do vseh delov naše lepo se razvijajoče domovine.